

TÉMA

**NA POLOVIČNÝ POPLATOK STAČÍ
SPLNIŤ JEDNU PODMIENKU**

Malé Švajčiarsko

V obci Košeca v okrese Ilava už pred niekoľkými rokmi veľmi šikovne vyriešili problém s triedením recyklovateľného odpadu a ukázali tak, že to nie je až také ťažké. „Pre nás je dôležité to, že sa snažíme vytvoriť komfort, kvalitu a dostupnosť pre ľudí, aby sa nemuseli zamýšľať nad tým, čo urobia s odpadom,“ vraví tamojší starosta **Mgr. RADOMÍR BRTÁŇ (43)**, ktorý má celý nápad spolu so svojimi spolupracovníkmi na svedomí. Ako a čím sa im podarilo Košecanov motivovať? Čo má z toho samotná obec? Aké majú plány ďalej?

■ **Vo funkcii starostu Košec ste od roku 2006. Aké to bolo stať sa vo veku dvadsaťdeväť rokov hlavou obce?**

V našom regióne som vtedy patril medzi najmladších starostov, i keď poznám starostov, ktorí nastúpili do úradu v ešte nižšom veku ako ja. Je však zvláštne stať sa starostom v dvadsiatich deviatich rokoch, a o to zvláštnejšie to bolo aj preto, že môj predchodca bol starostom Košec už od čias MNV (*miestny národný výbor – pozn. red.*). Funkciu som preberal 31. decembra 2006, v deň, keď som mal dvadsiate deviate narodeniny.

■ **Prečo ste do toho šli?**

Šiel som do toho s veľkými predsavzatiami a entuziazmom, mal som ambíciu priniesť nový vietor a nové nápady. Ako mladý človek som videl priestor na realizáciu.

■ **Uvažovali ste už vtedy, že sa pokúsite vyriešiť problémy s triedením odpadu v obci?**

Téma životného prostredia bola jednak obsahom mojej kampane a jednak aj náplňou prvých činností, ktoré súviseli so starostovaním. Odpady boli od začiatku dôležitou líniou, ktorú som chcel sledovať a stále sú chrbticou všetkého, pretože ľudia prichádzajú každodenne do kontaktu nielen

s nimi, ale raz ročne aj platia obci poplatky. Hľadali sme spôsoby, ako ich zbytočne nezvyšovať, pretože náklady na odvoz odpadu a uskladnenie na skládke boli pri mojom nástupe do úradu dvojnásobné.

„Smetiari majú čítačku a kódy si naskenujú.“

■ **Dovtedy sa netriedilo?**

V obci sme mali veľkorozmerné kontajnery, kam hádzali odpad aj tí, ktorí nie sú z Košec, fungovala tu vo veľkom odpadová turistika. A obec všetko platila zo svojho rozpočtu. V apríli 2008 sme spustili separovanie odpadu, poplatky sme rozdelili na plnú a polovičnú výšku – 50-percentnú zľavu. Na polovičný poplatok stačilo splniť jednu podmienku: vytriediť dve vrecia odpadu. Nezáležalo na tom, či plasty, papiera, sklo, kovy...

■ **Koľko teda ľudia platili za odpad?**

Keď nastúpilo euro, poplatky boli rozdelené na trinásť a dvadsaťšesť eur. Takže tí, ktorí sa správali zodpovedne, zaplatili trinásť eur.

■ **Malo to medzi nimi úspech?**

Malo. Spreádzali to rôzne osvetové aktivity, zapojili sme do nich škôlku a školu. Ľudia postupne zistili, že to nie je až také strašné, keď odpad roztriedia do vriec, a ešte vďaka tomu budú zaň platiť menej.

■ **Peniaze vždy motivujú...**

Motivačný faktor prostredníctvom peňazí a úspory zabral a nám sa to v priebehu dvoch rokov prejavilo na tom, že ľudia, čo začali odpad triediť a splnili podmienku, bolo takmer osemdesiat percent. V roku 2010 sme prišli s ponukou uplatnenia ďalšej zľavy s cieľom, aby ľudia začali viac kompostovať. Podpísali sme dohodu o domácom a komunitnom kompostovaní a na jedného člena domácnosti sme poskytli z poplatku za odpad desaťpercentnú zľavu.

■ **Poplatky za odpad sú neraz pomerne vysoké a mnoho ľudí má filozofiu, že keďže platia za jeho odvoz, nemá ho zmysel triediť a nosiť do farebných kontajnerov. Čo by na toto mohlo podľa vás zabrať?**

Spôsobov je veľa. Tým, že máme prevahu rodinných domov a iba pár bytoviek, môžeme využívať elektronickú evidenciu. Pre nás ako pre obec bolo podstatné zistiť produkciu domácností v oblasti zmesového a triedeného odpadu. Od mája 2019 to máme zdigitalizované prostredníctvom QR kódov. Komunálny odpad máme cez RFID (*vysokofrekvenčná identifikácia – pozn. red.*) a na triedený zber máme spomínané QR kódy. Je to kombinácia evidencií, ktorá sa dá bez problémov využiť. Výhodnosť čipového systému pre zmesový odpad je v tom, že je menej náchylný na chybovosť, kým QR je nálepka, ktorá sa môže znehodnotiť a nápravu pri zbere triedeného odpadu si vieme rýchlo zabezpečiť aj v teréne.

■ **Elektronická evidencia funguje tak, že občan na vrece s plastom nalepí nálepku so svojím QR kódom a smetiari ho čítačkou naskenujú a odvezú?**

Presne tak. Čo sa týka triedeného odpadu, tak smetiari sme my, ako obec, pretože sme zberovou spoločnosťou v triedenom odpade. Máme dve posádky, jedna jazdí na traktore s vlečkou a druhá na multikáre. Ľudia v stanovený deň vyložia pred dom určený odpad. V priebehu roka takúto evidenciu urobíme s každým typom odpadu, ktorý sa eviduje – plasty, papier, kovy, sklo

Foto: archív R. B.

Radomír Brtáň má ako záľubu potápanie a chodíva čistiť tatranské plesá.

TEMA

a VKM obaly, ľudovo nazývané tetrapaky. K tomu máme evidenciu komunálneho odpadu, ktorú nám robí zmluvná spoločnosť.

■ Takže vy presne viete, koľko odpadu vyprodukuje priemerne veľká domácnosť v Košeci?

Ideme po objemovom koeficiente a objemovom systéme, nevážime každé vrece alebo nádobu, ale robíme priemer vývozu – čiže sa odváži hmotnosť odpadu, ktorý ide k recyklátorovi alebo na skládku. Potom sa to rozráta na litre, ktoré sú evidované podľa jednotlivých domácností.

■ Vy ste vlastne akoby taký odpadový veľký brat, vidíte, či triedia, či majú viac alebo menej odpadu.

(Smiech) Pre nás je to najmä manažérsky nástroj. Ukáže nám to, že napríklad tá-ktorá domácnosť ešte netriedi plasty, prípadne iný druh odpadu.

■ Sú takí?

Nájdu sa. Napríklad ľudia neodovzdajú papier, pretože ho buď nosia do výkupu, alebo využívajú jeho výmenu za toaletný papier alebo papierové obrúsky. Tento nástroj je pre nás výhodný na to, aby sme v budúcnosti vedeli presnejšie zaceliť osvetu a nemuseli ju robiť celoplošne.

„Miera triedenia sa u nás v Košeci zvyšuje.“

■ Existujú v okolí Košec zberné suroviny, kde by občania mohli okrem papiera zhodnotiť napríklad kovy?

V Ilave a Dubnici nad Váhom sú a občania to aj využívajú. Tam nám uchádzajú množstvá v rámci posudzovania triedenia. V tomto smere sú potom na tom tieto mestá lepšie, pretože keď sa vypočítavala miera triedenia, hmotnosť kovových obalov v zberných surovinách spôsobila, že v mestách vyskočila miera triedenia na sedemdesiat percent, a preto dostali nižšie poplatky za skládkovanie odpadov na skládkach než obce, keďže majú umelo vyhnajúcu mieru triedenia. Preto by sa už mali v zberných surovinách vykazovať aj pôvodcovia, aby z toho mali niečo tiež obce, z ktorých tento odpad pochádza.

Mgr. RADOMÍR BRŤÁŇ (43)

starosta obce Košeca

Vyštudoval Vysokú školu manažmentu v Trenčíne. Pracoval v spoločnostiach BETA Trenčín, AHM Trenčín a OFFIM Považská Bystrica na rôznych pozíciách služieb a obchodu.

Starostom Košec je od 31. decembra 2006.

Je ženatý, má dve deti. Vo voľnom čase sa venuje najmä športu – futbalu, potápaniu a cyklistike.

■ Koľko ton šrotu sa za minulý rok vyzbieralo v Košeci? Je to menej alebo viac než za posledné roky?

Je to každý rok čoraz viac. V minulom roku sa u nás vyzbieralo 27,158 tony kovových obalov a šrotu, kým napríklad v roku 2018 to bolo 17,4 tony. Pritom počet obyvateľov, ktorí majú v našej obci trvalý a prechodný pobyt, na konci roka 2018 bol 2 716 a na konci minulého roka stúpil na 2 774 ľudí. Priebežne sledujeme, koľko odpadu skončí na skládke a je potešujúce, že aj v „covidovom“ roku 2020 sa potvrdilo to, že v našej obci sa na skládku vyviezlo menej odpadu ako rok predtým, ide zhruba o desaťpercentný pokles produkcie odpadu. Okrem toho sa u nás v Košeci neustále zvyšuje miera vytriedenia.

■ Kam sa u vás odváža zmesový odpad?

Zmesový komunál, ktorý má v Bratislave a v Košiciach možnosť ísť do spalovne, sa u nás skládkuje. Triedené zložky, ktoré

nie sú ďalej materiálovo recyklovateľné, sa dajú energeticky zhodnotiť, napríklad aj v neďalekej cementárni. To sú takzvané tuhé alternatívne palivá.

■ Odkupujú ich od vás?

Odkupujú ich od svojich dodávateľov, ktorí ich predtým zomeli na maličké vložky. Možno si pamätáte na nedávne kauzy o tomto type odpadu, ktorý sa na Slovensko vozí z Talianska a Rakúska do cementárni, pretože v Rakúsku a Taliansku dokážu výrobcovia „urobiť“ iné – zaujímavejšie ceny. Vplyvom toho máme problém, že kapacity odpadu, ktoré by mohli byť takto na Slovensku spracované, spracované nie sú a často končia ako záťaž na skládkach, pretože ich nie je nikto ochotný odkúpiť.

■ Prečo odvozom plastov musí obec ešte platiť?

Je to trh. Nie všetky plasty sú totiž o tom, že na nich zarobia. My dotriedujeme tzv. mix plastov, kde sú všetky typy plastov od PET fľaš, tie sú pre spracovateľský priemysel najzaujímavejšie, až po rôzne menej zaujímavé plastové obaly. Financovanie plastov má na starosti pôvodca, teda je tam rozšírená zodpovednosť výrobcov. Práve preto aj došlo k zmene zákona, na ktorú sme tlačili a ministerstvo životného prostredia už prišlo s vyhláškou, kde sú stanovené minimálne sumy a náklady na tonu, ktoré musia byť zaplatené zberovej spoločnosti za vytriedené odpady. Stávalo sa totiž, že zber bol celkovo podfinancovaný, chýbali nádoby alebo vrecia a nepostačovala intenzita zvozov, a toto všetko spôs-

buje jednak nižšie percentá triedenia a tiež dofinancovanie triedeného zberu obcami a mestami, čo je neudržateľné.

■ **Pred časom som si na aute bratislavských smetiariov všimol nápis: Kto netriedi, je triedny nepriateľ. Ako sa Košečania motivujú?**

Ludia si už všimajú, koľko vriec odpadu majú ich susedia, možno dochádza aj k určitému zdravému súťaženiu a dokážu sa navzájom hecovať. Veď keď to dokáže sused, prečo my nie?

■ **Triedia všetci občania správne?**

Zhodou okolností som bol včera na zberoch, pretože ak nám chýbajú ľudia, chodievam aj ja. Máme priehľadné farebné vrecia, aby sme mohli skontrolovať, čo sa v nich nachádza. Samozrejme, občas sa tam nájdu veci, ktoré medzi konkrétny druh odpadu nepatria. Ak sa medzi plastom nachádza tetrapak, papier alebo kovy vo väčšom množstve, vrece neodvezieme a občan si odpad musí pretriediť. Snažíme sa vychovávať ľudí aj týmto štýlom.

■ **Kam dávajú tetrapaky? V Bratislave patria do kontajnerov na plasty.**

Ak majú dotriedovaciu linku, kde dokážu roztriediť tetrapaky od plastov, tak je to v poriadku. My tetrapaky zbierame osve, spoločné a zviazané špagátom ako samostatnú komoditu. Pri bytových domoch ich obyvatelia môžu vhodiť do kontajnera s kovovými obalmi. Na zbernom dvore ich vieme dotriediť a sústreďujeme do veľkých big-bagov, máme odberateľa, ktorý ich zoberie.

▼ **V Košeci dokázali vyriešiť problém s odpadom a na zbernom dvore ho majú perfektne vytriedený.**

▲ Na triedený odpad dostávajú Košečania farebné vrecia, na ktoré lepia svoje QR kódy.

■ **Ako je to u vás so sklom?**

Sklo je komodita, ktorá nám prináša zaujímavé finančné zdroje. V neďalekej Nemšovej sídli veľký spracovateľ skla, čiže sklo, ktoré príde na náš zberný dvor, ešte dotriedujeme na farebné a číre, pretože ich ceny sa líšia. Rovnako sú pre nás zdrojom financií aj kovové obaly, pretože pri plastoch a papieri je to opačné. Keďže my ako obec robíme zberovú spoločnosť, čo tiež nie je bežné, vieme si to lepšie „ukočirovať“, kontrolovať a lepšie spraviť osvetu. Systém, ktorý máme v obci zavedený, je na súčasné pomery asi to najlepšie, čo môžeme momentálne robiť.

■ **Odkedy má Košeca zberný dvor?**

Od roku 2013 – 2014.

■ **Kam predtým vozili ľudia napríklad stavebný odpad?**

Mali možnosť odovzdať ho na určené miesto. Bol to vtedy taký neoficiálny zberný dvor.

■ **Pýtam sa to preto, lebo v minulosti takýto odpad často končil v lesoch, kde ho nachádzam ešte dnes...**

V súkromí sa často venujem čisteniu prírody, a keď sme boli naposledy čistiť Malé

Hincovo pleso, našli sme pod vodou starú fľašu plnú petroleja. Je to možno pozostatok od horolezca, ktorý kedysi bivakoval na kraji plesa a neskôr to miesto zatopila voda. Myslím si, že ešte dlho budeme nachádzať podobné pozostatky z minulosti všade tam, kde nepatria a postupne si prírodu dôkladne vyčistíme. Každý z nás si musí uvedomiť, že les nie je smetisko a čo doň napríklad v batohu donesiem, to by som si mal rovnako odniesť aj naspäť.

„Sklo nám prináša finančné zdroje.“

■ **Zaznamenali ste ohlasy starostov iných obcí na váš odpadový systém?**

Odkedy sme spustili systém elektronickej evidencie, prijali sme už niekoľko zástupcov slovenských obcí aj miest. Boli tu starostky a starostovia z okolia Podbrezovej, zo západného aj z východného Slovenska, vystriedalo sa tu niekoľko desiatok delegácií. Prišli sa pozrieť, ako to reálne funguje, aké je to náročné, zisťovali si informácie, ktoré v súčasnosti už máme aj na webovej stránke našej obce. Je tam podrobný opis v článkoch a reportážach, ako náš systém funguje, ako pomáha elektronickej evidencie motivovať, ako nám znižuje náklady, ktoré sa potom premietajú do paušálnych poplatkov...

■ **Máte aj spätnú väzbu, že to niekde už zrealizovali?**

Ilava nabehla na elektronickej evidencii, obec Streženice tiež. Aj obec Domaníza sa ju chystala zaviesť.

■ **Ako sa Košečania pozerajú s odstupom času na tento systém?**

Myslím si, že mnohí si už na to zvykli, berú to ako súčasť svojho života a nerobí

im nijaký problém triediť odpady. Je to predsa pomerne veľký finančný rozdiel, ak napríklad štvorčlenná domácnosť namiesto tridsiatich eur na osobu zaplatí deväť eur na osobu. Niektorým možno stačí samotná motivácia vzťahu k prírode a životnému prostrediu a robili by to aj bez finančného benefitu. Pre nás je dôležité to, že sa snažíme vytvoriť komfort, kvalitu a dostupnosť pre ľudí, aby sa nemuseli zamýšľať nad tým, čo urobia s odpadom.

■ Máte v pláne ďalšie zlepšenia?

Stále tvrdím, že sme ešte len niekde uprostred cesty, lebo úplne najspravodlivejšie je tých ľudí, ktorí sa správajú rozumne a tvoria malú mieru odpadu, začať odmeňovať spôsobom, keď reálne zaplatia iba za to, čo skončí na skládke, čo je typ poplatku, ktorý sa odvíja od množstvom zberu. Pre ľudí, ktorí vytvoria veľmi málo odpadu a v budúcnosti by za rok zaplatili napríklad päť eur na osobu, poskytneme služby aj na iné typy odpadov, ktoré raz za čas každý vyprodukuje a nás nakladanie s nimi tiež niečo stojí.

■ Aké?

Ide o veľkoobjemový odpad, nebezpečné odpady. Zberný dvor je otvorený v pondelok, stredu, piatok a poslednú sobotu v mesiaci, vtedy ich tam môžu priviezť. Inou kategóriou je stavebný odpad, ktorý je spolpatnený v zmysle zákona. Ak však stavebný odpad vytriedia, zaplatia menej. Snažíme sa tu byť pre ľudí a ľudia sú objektívne sami spolautorami toho, kde a ako žijú, bývajú, existujú.

Dan Himič

▼ Košeca so svojím projektom digitalizácie zberu odpadu získala ocenenie v európskej súťaži.

Máme čo doháňať

Hoci MARTIN HOJSÍK (43) vyštudoval genetiku na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, väčšinu svojho profesionálneho života venoval ochrane životného prostredia, z toho takmer dvadsať rokov pracoval pre Greenpeace. Aktuálne je europoslancom, ktorý sa v Európskom parlamente venuje, ako inak, ochrane klímy, životného prostredia a zvierat. Kde sa recyklovaniu darí a na akom mieste v rebríčku sa nachádza Slovensko?

■ Ako sú na tom konkrétne krajiny Európskej únie z hľadiska triedenia odpadu?

Porovnanie jednotlivých krajín podľa štatistických dát napríklad o miere recyklácie treba brať s istou rezervou, lebo môžu byť ovplyvnené metodikou či mierou nepresnosťou, orientačný obraz však dávajú. EÚ v roku 2019 recyklovala 47,6 percenta komunálneho odpadu, najlepšie je na tom Nemecko, ktoré recyklovalo z celkového množstva svojich komunálnych odpadov až 66,7 percenta, potom Slovinsko (59,2 percenta), Rakúsko (58,2 percenta) a Holandsko (56,9 percenta). Naopak, najmenej recyklovali Rumunsko – len 11,5 percenta, Malta (8,9 percenta), ale tá má špecifické obmedzenia, a Portugalsko s Estónskom (28,9 percenta).

■ Kde sa v tomto rebríčku nachádza Slovensko?

Slovensko v roku 2019 recyklovalo 38,5 percenta komunálnych odpadov, takže sa zaradilo medzi priemer EÚ. Žiaľ, aj napriek postupnému zlepšovaniu pravdepodobne nestihneme dosiahnuť cieľ 50 percent recyklovaných komunálnych odpadov, daný legislatívou EÚ v roku 2020. Aj keď máme na Slovensku stále

rezervy, nie všetko je negatívne. Napríklad sa postupne zlepšujeme v triedení komunálnych odpadov, hlavne od vstupu do EÚ a vďaka jej legislatívnej a finančnej podpore. Takmer každý rok Slovensko mierne zvýšilo mieru triedenia aj recyklácie. Keď som pred vyše dvadsiatimi rokmi, ešte pred vstupom Slovenska do EÚ, začínal s ochranou životného pros-

tredia, bola naša dnešná miera recyklácie, teda takmer 40 percent, pre všetkých zainteresovaných nepredstaviteľná, považovali ju za nerealistický sen či neúnosnú ekonomickú záťaž. Počúval som, že bude trvať niekoľko generácií, kým dokážeme triediť a recyklovať aspoň tridsať až štyridsať percent komunálnych odpadov.

■ Na akej úrovni sme teda boli pred vstupom do Európskej únie?

Dosahovali sme len asi päť percent miery recyklácie a v roku 2005 dokonca iba dve percentá. Prešlo pätnásť-dvadsať rokov a my sme na takmer štyridsiatich percentách. V najbližších rokoch dosiahneme päťdesiat percent a v roku 2035 je cieľom recyklovať až šesťdesiat percent komunálnych odpadov. Samozrejme, že k nárastu recyklácie v posledných rokoch prispeli aj zmeny v metodike vykazovania, ale hlavnú úlohu dlhodobu zohralo, že sa postupne zlepšujeme.

■ Ktorá z krajín Európskej únie má v praxi triedenie odpadu vyriešené najlepšie?

Odlíšna je situácia v triedení a recyklácii elektronického, stavebného či nebezpečného odpadu a iná napríklad v miere znečistenia prostredia nelegálne, voľne pohodeným odpadom. Najviac elektroodpadu (*elektrické spotrebiče, počítače a pod.* – pozn. red), až 89,8 percenta z celkového množstva, recyklovalo v roku 2018 Lichtenštajnsko, nasledovalo Chorvátsko (83,4 percenta) a Dánsko (67,5 percenta). Slovensko recyklovalo 45,8 percenta elektronického odpadu, čo bolo mierne nad priemerom EÚ, ktorý je 38,9 percenta. Najväčší podiel stavebného a demolačného odpadu – jeho minerálnej časti, tvoriaceho v EÚ dvadsaťpäť až tridsať percent všetkého odpadu, bol v roku 2016 triedený a recyklovaný v Holandsku (99,8 percenta), Slovinsku (97,6 percenta), Taliansku (97,4 percenta), vo Veľkej Británii (94,8 percenta), v Bulharsku (89,3 percenta) a Dánsku (89,2 percenta).

■ Na Slovensku sa ešte stále veľa odpadov vyváža na skládky. Je to to najhoršie riešenie?

Riadené skládkovanie odpadov je síce najhorším legálnym spôsobom nakladania s odpadmi, horšie sú už len nelegálne skládky, ale nie je jediným nakladaním s odpadmi so značnými negatívnymi vplyvmi na životné prostredie. Tým je aj

spaľovanie s využitím energie, osobitne v spaľovniach odpadov. Ak sa odpad spáli, nezmizne a nezmizne ani potreba skládkovania.

■ Prečo?

Lebo vzniká nový, miestami nebezpečnejší – toxický odpad, ktorý putuje na skládky, do vzduchu a v niektorých prípadoch aj do vody. Po spálení ostáva škvara a toxický popolček, ktorý tvorí tretinu pôvodnej hmotnosti odpadov. Ten sa musí aj tak skládkovať, prípadne nakladať s ním inak, čo je ešte rizikovejšie. Nakladanie s toxickým popolčekom, obsahujúcim aj

„Toxický popolček dávali do chodníkov.“

perzistentné organické polutanty (*znečisťujúce umelé chemikálie – pozn. red.*) a ťažké kovy, predstavuje jedno z hlavných rizík. V rôznych lokalitách sveta vrátane Európy došlo ku kauzám uvoľňovania dioxínov z popolčeka zo spaľovní odpadov do prostredia a kontaminácii potravinového reťazca. Napríklad toxický popolček obsahujúci dioxíny sa používal v rokoch 1994 až 1999 v Newcastli pri rekonštrukcii chodníkov pri pozemkoch, na ktorých si obyvatelia chovali hydinu.

■ Takže aj spaľovne odpadov sú riziko?

Znečisťovanie ovzdušia spaľovňami odpadov bolo v poslednom období zmierené, stále to však nie je uspokojujúco doriešená problematika, ako ukazuje aj

nový výskum z Holandska. Dvojročné meranie toxických karcinogénnych dioxínov v novej modernej spaľovni komunálnych a priemyselných odpadov v meste Harlingen preukázalo, že krátkodobé, tzv. diskontinuálne meranie, aké sa pre spaľovne odpadov v súčasnosti používa vo väčšine európskych krajín vrátane Slovenska, je nepresné a podceňuje skutočné emisie nebezpečných látok do ovzdušia. Pri dlhodobom meraní táto moderná spaľovňa odpadov často prekračovala zákonné limity pre dioxíny. Spaľovne komunálnych odpadov potrebujú konštantný prísun veľkého množstva odpadov, preto spravidla pôsobia proti snahám o rozvoj prevencie a recyklácie odpadov. Preto údaje o nízkej miere skládkovania ešte automaticky neznamenajú, že sa nakladá s odpadmi šetrne k životnému prostrediu a zdraviu.

■ Ako to teda vyzerá so skládkami v jednotlivých krajinách Európskej únie?

Množstvo skládkovaných odpadov bolo v roku 2018 v EÚ priemerne 118 kilogramov na obyvateľa. Najmenej skládkovalo Švédsko s 3 kg/ob., nasledované Fínskom a Belgickom so 4 kg/ob. a Holandskom so 7 kg/ob. Avšak Švédsko spaľovalo v danom roku 232 kg/ob., Fínsko 314 kg/ob., Belgicko 177 kg/ob. a Holandsko 218 kg/ob.

■ Čo ešte okrem recyklácie by mohlo znížiť množstvo odpadu?

O opätovné používanie materiálov, produktov, obalov, kompostovanie bioodpadov pri zdroji a podobne sa v posledných rokoch začína zaujímať čoraz viac ľudí v západnej časti Európy, ale aj u nás, čo ma

Aj spaľovanie odpadu znečisťuje planétu, vznikajú dioxíny a iné jedy.

◀ Mnohé plasty, najmä rôzne PET obaly, sa dajú opäť spracovať.

veľmi teší. Čoraz viac inštitúcií, firiem, ale aj občianskych iniciatív sa začína zaoberať predlžovaním životnosti a opravami rôznych produktov, napríklad elektrických a elektronických, nábytku, textilu... Alebo bezobalovou distribúciou, opakovane použiteľnými obalmi či konceptom dobrovoľnej skromnosti.

■ Kde najviac „fičia“ opravy namiesto kupovania nových vecí?

Medzi krajiny s najväčším počtom subjektov, ktoré ponúkajú opravy výrobkov osobnej potreby, patria pre domácnosť a počítačov, sa za rok 2015 zaradili Francúzsko, Španielsko, Taliansko a Poľsko, Slovensko skončilo na šiestnatej priečke (EÚ mala v tom čase 28 členských štátov, takže Slovensko sa pohybovalo niekde v polovici – pozn. red.). Priemerné výsledky dosahujeme aj v oblasti prevencie vzniku nebezpečných odpadov.

■ Koľko komunálneho odpadu vyprodukuje Slovinci?

Produkcia komunálnych odpadov v EÚ už roky stagnuje, drží sa tesne pod alebo okolo 500 kilogramov na osobu za rok. V roku 2019 vyhodil občan EÚ v priemere 502 kilogramov, čiže o desať kilogramov viac ako rok predtým. Na Slovensku v roku 2019 vyhodil priemerne jeden človek 421 kilogramov komunálnych odpadov. Produkcia komunálnych odpadov však závisí aj od tzv. ekonomického metabolizmu, hlavne rastu HDP a spotreby domácností. Napríklad Švajčiarsko dosiahlo v roku 2019 mieru recyklácie 53 percent, teda tesne nad priemerom EÚ. To by bolo na celú knihu, lebo ide o komplexné problémy. Odpadové hospodárstvo má totiž veľmi rôznorodé vplyvy na životné prostredie, rôzne prúdy odpadov majú rôzne vlastnosti a vyžadujú rôznorodé riešenia.

■ V čom je problém na Slovensku? V ľudoch, legislatíve, osvete, vo financiách?

Ak sa pýtate na triedenie komunálneho odpadu, mal by sa zvýšiť objem finančnej podpory zo strany výrobcov. Je potrebné upraviť legislatívu o odpadoch podľa vzoru najúspešnejších krajín EÚ tak, že zodpovednosť za recykláciu obalov a určených neobalových výrobkov musia niesť v plnej miere a primeranej výške výrobcovia. Teraz to vyzerať tak, že miestami sú to vo finančnej podpore triedeného zberu akési „preteky smerom ku dnu“, to sa musí zmeniť na „preteky v plnení cieľov“ recyklácie. Musia existovať povinnosti, ktoré nebude možné obchádzať, tak ako sa to deje dnes. A potom tu ešte máme problematiku environmentálneho poplatku za ukladanie odpadov na skládku....

„Treba znížiť byrokratickú záťaž.“

■ Existuje na to nejaké účinné riešenie?

Ak prax a odborné analýzy ukážu, že aktuálne schválená výška poplatkov za ukladanie odpadov na skládky nepostačuje, bude potrebné zvýšiť poplatok na hodnotu, pri ktorej sa preukáže vplyv na potrebné zníženie skládkovania. Súčasne je však nutné stanoviť transparentné, objektívne kritériá prerozdelenia finančných prostriedkov získaných z poplatkov za uloženie odpadov na skládkach. Aby sa v rámci nového systému prerozdelenia týchto poplatkov pre Environmentálny fond zabránilo ich korupčnému alebo neefektívnemu prerozdeleniu. Potrebujeme zmeniť poplatky za odpad tak, aby boli spravodlivejšie a motivujúce k envi-

ronmentálne šetrnejšiemu spôsobu nakladania s odpadom, najlepšie však je, ak odpad takmer vôbec nevzniká, potom netreba ani triediť...

■ To znie síce dobre, ale je to asi nereálne.

Malo by sa podporovať rozšírenie tzv. množstvom zberu, keď výška poplatku zodpovedá množstvu vyprodukovaných zmesových odpadov, zapojeniu sa do separovaného zberu... Dosiahnuť to môžeme napríklad znížením byrokratickej záťaže v zákone o odpadoch a nastavením sadzieb poplatkov v zákone o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a ďalšími legislatívnymi a procesnými opatreniami.

■ Čo by ľudia mohli motivovať, aby produkovali menej odpadu, a ak už ho produkojú, aby ho separovali?

Je potrebné zlepšiť služby triedeného zberu, nádoby a zberné dvory na triedenie pre ľudí musia byť dostupnejšie, separovanie odpadov by tak bolo pohodlnejšie. Veľmi dôležité je aj pripraviť štandardy tak, aby motivovali výrobcov používať dobre recyklovateľné a environmentálne šetrné obaly. Je totiž častým laickým omylom predstava, že miera triedeného zberu pre recykláciu závisí od povedomia ľudí.

■ A od čoho teda závisí?

Prax aj výskumy ukázali, že kľúčové sú podmienky, ktoré majú ľudia vytvorené na triedený zber odpadov. Ak verejná správa a výrobcovia, ktorí majú niesť za svoje produkty zodpovednosť, nevytvoria pre ľudí dobré podmienky, to znamená, že nádob nie je dostatok na všetky druhy odpadov, že sú ťažko dostupné, že je málo informácií o tom, ako ich triediť v danom meste alebo regióne, nutne sa to odrazí na nižších číslach triedenia a recyklácie. Pre zodpovedných je často pohodlnejšie namiesto priznania nedostatkov a intenzívnejšej práce na inteligentnejšom systéme riešenia odpadov zvalovanie viny na ľudí. Občania Slovenska však nie sú ani nešikovnejší, ani nemajú horší vzťah k prostrediu. Ak sa nám vytvoria dobré podmienky na triedenie odpadov, dosahujeme porovnateľné výsledky ako v západoeurópskych mestách. Viaceré mestá pri dobrých podmienkach dosahovali aj približne 70-percentnú mieru triedeného zberu pre recykláciu aj tu na Slovensku.

-him-